

Sygn. akt IV U 32/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 marca 2017r.

Sąd Okręgowy we Włocławku IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Małgorzata Paździerska

Protokolant: sekr. sądowy Karolina Płaczkiewicz

po rozpoznaniu w dniu 27 lutego 2017r. we Włocławku na rozprawie

sprawy J. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania J. R.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

z dnia 16 grudnia 2016 r. znak: (...)

oddala odwołanie.

Sygn. akt IV U 32/17

UZASADNIENIE

16 grudnia 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. wydał decyzję znak (...) w przedmiocie zwrotu nienależnie pobranych świadczeń tj. renty rodzinnej w okresie od 1 maja 2015 roku do 30 września 2015 roku przez J. R.. Zasadności swego stanowiska Zakład Ubezpieczeń Społecznych upatrywał w zaprzestaniu kontynuowania nauki przez J. R. w spornym okresie. Podstawę prawną stanowił art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o rentach i emeryturach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Dając wyraz swojemu niezadowoleniu z tak ukształtowanej decyzji odwołanie wywiodła J. R.. W uzasadnieniu swojego stanowiska ograniczyła się jedynie do lakonicznego stwierdzenia, iż w jej ocenie decyzja jest niesłuszna i krzywdząca.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. konsekwentnie podtrzymywał swoje stanowisko i wniósł o jego oddalenie, uzasadniając, że J. R. z dniem 1 maja 2015 roku zaprzestała pobierać naukę w Policealnej Szkole Masażu, bowiem kierunek, który wówczas był przedmiotem jej zainteresowania uległ rozwiązaniu z 1 maja 2015 roku, zaś J. R. podjęła naukę dopiero z dniem 1 października 2015 roku na Uniwersytecie M. K. w T.. W powyższym okresie w ocenie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych J. R. pobrała nienależne świadczenie a co za tym idzie winna je zwrócić.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

J. R. urodzona (...) w Ł., 13 listopada 2013r. złożyła wniosek w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. o rentę rodzinną po zmarłej matce M. R..

Dowód: wniosek o rentę rodzinną k. 1-4v, plik akt wniosku o rentę rodzinną w aktach organu rentowego (...)

W czasie składania ww. wniosku o rentę rodzinną J. R. kontynuowała naukę na Uniwersytecie T.-P. im. J. i J. Ś. w B. na Wydziale (...) i (...) Chemicznej, kierunku technologia żywności i żywienia człowieka.

Dowód: zaświadczenie z (...) w B. k. 8 plik akt wniosku o rentę rodzinną w aktach organu rentowego (...)

Decyzją z dnia 25 listopada 2013 roku znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. przyznał J. R. rentę rodzinną określając termin wypłaty świadczenia do 31 marca 2017 roku – zgodnie z przedłożonym zaświadczeniem o kontynuowaniu nauki, pouczając przy tym o konieczności powiadomienia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o zaprzestaniu uczęszczania do szkoły – uczelni, a jeśli nadal się uczy do nadesłania zaświadczenia ze szkoły – uczelni z podaniem terminu programowego jej ukończenia. Decyzję odebrał ojciec J. Z. R..

Dowód: decyzja z dnia 25 listopada 2013 wraz z pouczeniem k. 10-11 plik akt wniosku o rentę rodzinną w aktach organu rentowego (...); zeznania Z. R. e-protokół rozprawy z dnia 27 lutego 2017 roku k. 13v. 00:02:53 – 00:09:08; zeznania J. R. e-protokół rozprawy z dnia 27 lutego 2017 roku k. 13v. 00:10:54 – 00:11:33

Z nadejściem 1 października 2014 roku J. R. podjęła naukę na Uniwersytecie K. W. w B. Wydziale Pedagogiki i Psychologii kierunku pedagogika. Planowany termin ukończenia studiów określono na 30 września 2017 roku.

Natomiast decyzją z dnia 29 października 2014 roku Nr (...)451.2014 J. R. została skreślona z listy studentów (...)Przyrodniczego im. J. i J. Ś. w B. Wydziału (...) i (...) Chemicznej, kierunku technologia żywności i żywienia człowieka w związku z nieuzyskaniem zaliczenia drugiego semestru studiów.

Studia na Uniwersytecie K. W. w B. Wydziale Pedagogiki i Psychologii na kierunku pedagogika J. R. zakończyła z dniem 31 marca 2015 roku.

W okresie od 1 lutego 2015 roku J. R. podjęła naukę w Policealnej Szkole Masażu w B., zaś w związku ze słabą frekwencją słuchaczy kierunek został rozwiązany z dniem 1 maja 2015 roku.

Z nadejściem 1 października 2015 roku J. R. kontynuowała edukację na Uniwersytecie M. K. w T. na Wydziale Humanistycznym, kierunku medioznawstwo włącznie do 29 września 2016 roku, bowiem od stycznia 2016 roku podjęła naukę w Policealnej Szkole (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w T.

Dowód: zaświadczenie (...) B. k. 15 plik akt wniosku o rentę rodzinną w aktach organu rentowego (...), decyzja (...) Nr WtIICH.451.2014 k. 16 plik akt wniosku o rentę rodzinną w aktach organu rentowego (...); zaświadczenie (...) k. 20 plik akt wniosku o rentę rodzinną w aktach organu rentowego (...); zaświadczenie nr (...) Policealnej Szkoły Masażu k. 24 plik akt wniosku o rentę rodzinną w aktach organu rentowego (...); zaświadczenie (...) k. 25 plik akt wniosku o rentę rodzinną w aktach organu rentowego (...); zaświadczenie Policealnej Szkoły Weterynarii k. 26 plik akt wniosku o rentę rodzinną w aktach organu rentowego (...).

W związku z przerwą w kontynuowaniu nauki przez J. R. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. 16 grudnia 2016 roku wydał sporną decyzję znak (...) określając jednocześnie wartość nienależnie pobranego świadczenia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powyżej ustalony stan faktyczny Sąd meriti oparł na materiale dowodowym zgromadzonym w trakcie trwania postępowania i ujawnionym na rozprawie, tj. przede wszystkim w postaci dołączonych do akt dokumentów zebranych w aktach organu rentowego o nr (...) Przedmiotowy materiał Sąd uznał za rzetelny i wiarygodny. Strony, bowiem w trakcie postępowania nie kwestionowały jego prawdziwości, a jedynie wyprowadzały z niego odmienne konkluzje o charakterze jurydycznym. Tym samym należy skonstatować, iż brak jest przesłanek by odmówić dokumentom zgromadzonym w aktach organu rentowego o nr (...) przymiotu wiarygodności. W konsekwencji przedmiotowy

materiał, cechujący się wysoką wartością dowodową, pozwolił dokonać w znacznej części rekonstrukcji stanu faktycznego w niniejszej sprawie.

Na gruncie niniejszej sprawy spornym była konsekwencja nie kontynuowania nauki i nie zgłoszenia powyższego faktu organowi rentowemu a co za tym pobieranie świadczenia w czasie, gdy było ono skarżącej nienależne, bezspornym zaś okazało się nie kontynuowanie nauki przez odwołującą w spornym okresie.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że prawo do renty rodzinnej zgodnie z art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z funduszu ubezpieczeń społecznych przysługuje dzieciom własnym, drugiego małżonka i przysposobionym: do ukończenia 16 lat; do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

W myśl ust. 2 art. 68 wzmiankowanej ustawy emerytalnej, jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów.

Wskazać przy tym należy, że w ocenie Sądu interpretacja wymienionego przepisu dokonana przy zastosowaniu zasad wykładni językowej wskazuje, że przesłanką istnienia uprawnienia do renty rodzinnej jest nauka w szkole, która zmierzać powinna do jej ukończenia. W orzecznictwie sądów ugruntowało się stanowisko, że sam fakt rozpoczęcia nauki, a więc uzyskanie formalnego jedynie statusu ucznia nie jest wystarczający do powstania prawa do pobierania renty rodzinnej po ukończeniu 16 roku życia.

Ubocznie tylko należy wskazać, że w przypadku przekroczenia przez dziecko 16 lat, renta rodzinna przysługuje mu „do ukończenia nauki w szkole”, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, co oznacza, że nie wystarcza sam wiek, lecz chodzi także o kontynuowanie nauki, a to zależy od ucznia. Tak więc, renta rodzinna zależy od określonych starań dziecka w roli ucznia, gdyż z regulacji ustawy wynika, że celem nie jest sama nauka, ale także jej „ukończenie”. Oczywiście, że ta nauka może być przerwana i stąd ukończenie szkoły nie stanowi warunku koniecznego prawa do renty rodzinnej, niemniej pojęcie „nauki” w szkole nie powinno być rozumiane dowolnie. Wydaje się, że nawet gdyby przyjąć, że również przypadek braku obowiązku udziału w zajęciach szkolnych ma na uwadze ustawowa regulacja o rencie rodzinnej, to nie może on być w efekcie oceniany bezkrytycznie. Zachodzi, bowiem wówczas zasadnicze pytanie, co świadczy o tej nauce, bowiem nie jest wystarczający sam formalny status ucznia. Nauka semantycznie to: uczenie się, kształcenie się lub uczenie, kształcenie kogoś, lekcje, studia, edukacja; stąd ktoś jest chętny i przykłada się do nauki lub nie. Jednak trudno mówić o pobieraniu nauki, gdy uczeń nic nie robi i status ten posiada tylko z faktu samego zapisania się do szkoły.

Materialnoprawną przesłankę na gruncie niniejszej sprawy stanowi powołany przez organ rentowy przepis art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009r. Nr 153, poz. 1227).

Stosownie do treści art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy świadczeniem nienależnie pobranym jest świadczenie wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania.

Żądanie zwrotu nienależnego świadczenia z ubezpieczenia społecznego uzasadnione jest tylko wobec osoby, która otrzymała świadczenie bez podstawy prawnej, i tylko wówczas, gdy miała świadomość, że wypłacone świadczenie jej się nie należy (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2001 r., II UKN 338/00, OSNP 2003 nr 3, poz. 71). W treści obowiązujących przepisów wyraźnie został wyeksponowany czynnik świadomości pobrania świadczenia nienależnego, przy czym o jej istnieniu przesądza dokonanie pouczenia o okolicznościach ustania prawa do świadczeń albo wstrzymania ich wypłaty. Pouczenie powinno wyraźnie, konkretnie i wyczerpująco wskazywać okoliczności mające wpływ na pobieranie świadczeń oraz jasno wskazywać okoliczności powodujące pobranie nienależnego świadczenia w sposób zrozumiały dla osoby, do której jest skierowane. Pouczenie nie może być abstrakcyjne, niekonkretne, a w szczególności nie może odnosić się do wszystkich hipotetycznych okoliczności powodujących

ustanie prawa do świadczeń (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2007 r., I UK 90/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 301, z dnia 17 listopada 1995 r., II URN 46/95, OSNAPiUS 1996 nr 12, poz. 174, z dnia 17 lutego 2005 r., II UK 440/03, OSNP 2005 nr 18, poz. 291, z dnia 9 lutego 2005 r., III UK 181/04, OSNP 2005 nr 17, poz. 275).

Odwołująca w trakcie postępowania kwestionowała by była informowana o konieczności przedkładania zaświadczenia o kontynuowaniu nauki, co stoi w sprzeczności z materiałem zgromadzonym zarówno w aktach sprawy jak i aktach organu rentowego tj. rzeczywistym przedkładaniu zaświadczeń z kilku placówek oświatowych.

Podczas rozprawy ojciec odwołującej, działający jako pełnomocnik, podniósł, że być może odebrał decyzję przyznającą rentę rodzinną na rzecz swojej córki, zaś sama odwołująca wskazała, że w czasie otrzymania decyzji przebywała poza miejscem zamieszkania i decyzja została odebrana przez jej ojca – co pozwoliło Sądowi dojść do przekonania, że była w stanie się z nią zapoznać, stąd też całkowicie nietrafionym okazał się zarzut pełnomocnika odwołującej jakoby w organ rentowy nie mógł żądać zwrotu świadczenie nienależnie pobranego bowiem odwołująca nie została pouczone o skutkach nie przedłożenia zaświadczenie o kontynuowaniu nauki.

Na marginesie niejako należy wskazać, że zgodnie z art. 43 k.p.a. zd. pierwsze w przypadku nieobecności adresata pismo doręcza się, za pokwitowaniem, dorosłemu domownikowi, sąsiadowi lub dozorce domu, jeżeli osoby te podjęły się oddania pisma adresatowi. Analizując treść art. 43 k.p.a. brak jest podstaw, aby twierdzić, że odbierający pismo domownik musi złożyć oświadczenie, że zobowiązuje się oddać pismo adresatowi. Jeżeli dorosły domownik nie odmawia przyjęcia przesyłki, to oznacza, że podjął się on doręczenia tej przesyłki adresatowi (vide wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 4 sierpnia 2016 r. II SA/Po 392/16).

Stąd też, skoro zarówno odwołująca jak i jej pełnomocnik zeznali, że pełnomocnik skarżącej odebrał za nią decyzje i informował ją o jej treści, całkowicie bezzasadnym jest zarzut o nieświadomości skutków niedostarczenia zaświadczenia o kontynuowaniu renty rodzinnej a tym samym spełnienia podstawowej jej przesłanki o której mowa w treści przepisów art. 68 wzmiankowanej ustawy o emeryturach i rentach.

Szczególnie istotnym elementem regulacji art. 138 ust. 2 pkt 1 jest wymóg pouczenia osoby pobierającej świadczenie o braku prawa do pobierania świadczenia (w ogóle lub w określonej wysokości). Obowiązek ten obciąża organ rentowy.

Rację ma pełnomocnik odwołującej, że brak pouczenia świadczeniobiorcy o okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń emerytalnych lub rentowych zwalnia go z obowiązku zwrotu świadczeń pobranych mimo istnienia tych okoliczności, choćby nawet mógł powziąć o nich wiadomość z innych źródeł, jednakże na gruncie niniejszej sprawy bezspornym okazało się również doręczenie decyzji wraz z pouczeniem, stąd też owy zarzut odpada jako bezzasadny.

Wobec powyższego okoliczność, która wymagała w sprawie wyjaśnienia dotyczyła pouczenia, jakie odwołująca otrzymała w decyzji o przyznaniu renty rodzinnej. Z treści części VIII pkt 2 pouczenia stanowiącego załącznik do wydanej decyzji wynika, że osoba pobierająca rentę rodzinną lub część tej renty przysługująca dziecku pod warunkiem kontynuowania nauki – nie dłużej niż do ukończenia 25 roku życia, zobowiązana jest – po ukończeniu przez dziecko 16 roku życia – powiadomić o zaprzestaniu uczęszczania do szkoły – uczelni, a jeżeli uczy się nadal – zobowiązana jest do nadesłania zaświadczenia z ww. szkoły – uczelni z podaniem terminu programowego jej ukończenia. Jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat na ostatnim roku studiów, prawo do renty przedłuża się do zakończenia tego roku studiów.

Analiza tego pouczenia, nawet dla osoby nieposiadającej wykształcenia prawniczego i słabo orientującej się w kwestiach prawnych i formalnych, wskazuje jednoznacznie, iż obowiązkiem osoby uprawnionej do renty rodzinnej w związku z nauką jest przedłożenie organowi rentowemu zaświadczenia, z którego będzie wynikało, na kiedy został przewidziany moment zakończenia nauki. Bezspornym w sprawie było, iż odwołująca takie dokumenty przedstawiała organowi rentowemu.

W tych okolicznościach należy wskazać, że jakkolwiek treść pouczenia stanowiącego integralną treść decyzji jest obszerna, jednakże nie można przerzucać odpowiedzialności za swoje niedociągnięcia czy też pominięcie zapoznania

się z treścią tegoż pouczenia na organ rentowy. Odwołująca winna zapoznać się z pouczeniem a nie tylko z decyzją przyznającą czy też waloryzującą jej świadczenie. Podobne stanowisko wyraził Sąd Apelacyjny w Poznaniu (vide wyrok SA w Poznaniu z dnia 12 stycznia 1996 r., III AUr 344/95, PP 1997, nr 2) gdzie stwierdził, że konsekwencją braku pouczenia jest niemożność nałożenia obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Należy pamiętać, że wymóg pouczenia ma charakter formalny. Oznacza to, że osoba, której umożliwiono zapoznanie się ze stosowną informacją (pouczeniem), nie może zasłaniać się okolicznością faktycznego braku zapoznania się z tą informacją. Nieodczytanie pouczenia znajdującego się na odwrotnej stronie decyzji przyznającej świadczenie, (co jest sytuacją nagminną) obciąża świadczeniobiorcę. Z drugiej zaś strony, pouczenie musi być zindywidualizowane i wiązać się z pewną aktywnością organu rentowego. Dlatego też organ rentowy nie może opierać przekonania o spełnieniu obowiązku pouczenia na fakcie powszechnej dostępności aktów prawnych czy funkcjonowaniu w jednostkach terenowych ZUS punktów informacyjnych (vide wyrok SN z dnia 26 kwietnia 1980 r., II URN 51/80, OSNCAPiUS 1980, nr 10, poz. 2002).

W przedmiotowej sprawie bezspornym jest, iż odwołująca w okresie od 1 maja 2015 roku do 30 września 2015 roku nie pobierała nauki, zaś konsekwencją jest bezpodstawne pobieranie renty rodzinnej. Wyplata renty rodzinnej – o czym wcześniej była mowa – jest bowiem uzależniona od kontynuowania przez nią nauki, o czym była pouczana (vide decyzja o przyznaniu renty) przez organ rentowy.

W ocenie Sądu Okręgowego odwołująca miała świadomość, że prawo do renty rodzinnej przysługuje tylko w przypadku kontynuowania nauki w szkole nie dłużej niż do 25 roku życia i że była zobowiązana zawiadomić organ rentowy o zaprzestaniu lub przerwaniu nauki. Nie bez znaczenia na gruncie niniejszej sprawy jest, że odwołująca wielokrotnie przedkładała organowi rentowemu zaświadczenia o kontynuowaniu nauki w okresie wcześniejszym. Pomimo posiadania tej wiedzy nie zawiadomiła organu rentowego o przerwaniu nauki na Uniwersytecie K. W. w B., bowiem to sam organ rentowy wystąpił o udostępnienie danych ze zbioru danych osobowych i w wyniku powzięcia informacji z ww. uczelni ustalił, że odwołująca nie jest już studentką tejże uczelni od 31 marca 2015 roku. Ponadto dopiero w wyniku działań podjętych przez organ rentowy celem weryfikacji prawa do świadczenia odwołująca przedłożyła zaświadczenie, z którego wynikało, że kontynuowała naukę w innej jednostce od 1 lutego 2015 roku do 1 maja 2015 roku tj. Policealnej Szkole Masażu w B.. Podkreślenia wymaga, że odwołująca po tej dacie rozpoczęła naukę dopiero 1 października 2015 roku w innej szkole tj. Uniwersytecie M. K. w T. czy też w Policealnej Szkole Weterynarii. Spowodowało to, że podstawa prawna renty rodzinnej w okresie od 1 maja 2015 roku do 30 września 2016 roku odpadła, a wobec świadomości tego faktu przez skarżącą, pobrana przez nią w spornym okresie renta rodzinna była świadczeniem nienależnym.

Ponadto, nie można zgodzić się z pełnomocnikiem odwołującej, jakoby organ rentowy bez podstawy prawnej żądał zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w okresie wakacyjnym a także na uwzględnienie nie zasługują zarzuty, by odwołująca nie z własnej winy zaprzestała pobierania nauki z dniem 1 maja 2015 roku. Sama odwołująca podniosła, że w spornym okresie nauki nie kontynuowała. Wakacje stanowią przerwę w okresie pobierania nauki i z samej istoty stanowią przerwę pomiędzy końcem jednego roku szkolnego (akademickiego) a początkiem następnego. Jeśli nauka nie była kontynuowana już od maja, to nie można mówić o „wakacjach”. Okoliczność braku winy odwołującej w zaprzestaniu pobierania nauki pozostają bez wpływu dla rozstrzygnięcia, istotne jest to, że odwołująca o tym fakcie nie zawiadomiła organu rentowego. W tym kontekście wskazać należy, że ugruntowanym w orzecznictwie jest zapatrywanie, iż przepisy regulujące materię ubezpieczeń społecznych mają charakter bezwzględnie obowiązujących; oznacza to, iż w sytuacjach w nich określonych muszą być stosowane przez organ rentowy w sposób ścisły. Niedopuszczalna jest wykładnia rozszerzająca. (vide Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2006 r. I UK 138/06). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych art. 5 k.c. nie ma zastosowania, zaś materialnoprawną podstawą świadczeń z ubezpieczeń społecznych mogą być tylko przepisy prawa, a nie zasady współżycia społecznego (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: wyrok z 29 października 1997 r., II UKN 311/97, OSNP 1998, Nr 15, poz. 465; wyrok z 26 maja 1999 r., II UKN 669/98, OSNP 2000, Nr 15, poz. 597 - notka; wyrok z 12 stycznia 2000 r., II UKN 293/99, OSNP 2001, Nr 9, poz. 321 - notka). Do złagodzenia rygorów prawa ubezpieczeń społecznych nie stosuje się ani art. 5 k.c., ani art. 8 k.p. Przepisy z zakresu prawa ubezpieczeń

społecznych mają charakter bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa publicznego nie mogą być modyfikowane lub zastępowane przez zasady współżycia społecznego. Wobec powyższego subiektywne poczucie pokrzywdzenia przez organ rentowy nie ma jakiegokolwiek znaczenia a stanowi jedynie gołosłowną polemikę nieopartą jakimikolwiek dowodami.

Odnosnie kwestionowanych odsetek należy wskazać, że są one naturalną konsekwencją nienależnie pobranego świadczenia, bowiem, gdyby odwołująca zawiadomiła organ rentowy o zaprzestaniu nauki, nie pojawiła by się konieczność zwrotu świadczenia a co za tym idzie również zapłaty odsetek. Zgodnie bowiem z art. 138 ust. 1 osobę, która nienależnie pobrała świadczenia, obciąża bezwzględny obowiązek ich zwrotu. Nie jest to jedyna sankcja, ponieważ art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nakłada dodatkowo obowiązek uiszczenia odsetek za zwłokę, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego (zdaniem J. Kuźniara, Pojęcie..., s. 35, odesłanie do prawa cywilnego dotyczy nie tylko odsetek, ale i samych nienależnie pobranych świadczeń; odmiennie wyrok SN z dnia 16 grudnia 2008 r., I UK 154/08, MPP 2009, nr 4). Kwoty nienależnie pobranych świadczeń podlegają zwrotowi bez odsetek, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający te świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane (art. 84 ust. 11 wzmiankowanej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

Odesłanie do prawa cywilnego w kwestii naliczania i ustalania odsetek oznacza, że organ rentowy powinien naliczać odsetki ustawowe (art. 359§2 k.c.) od dnia doręczenia decyzji obligującej do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia (vide orzecznictwo SN odnoszące się do stosunków cywilnych: wyrok z dnia 8 lipca 1977 r., II CR 233/77, LEX nr 7962; uchwałę z dnia 6 marca 1991 r., III CZP 2/91, OSNCAPiUS 1991, nr 7, poz. 93; wyrok z dnia 30 marca 1998 r., III CKN 330/97, OSNCAPiUS 1998, nr 12, poz. 209). Zasada naliczania odsetek od nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych została wprowadzona wraz z wejściem w życie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych tj. od dnia 1 stycznia 1999 r. Poprzednio obowiązująca regulacja przewidywała wyłącznie zwrot świadczeń (art. 37 ust. 1 ustawy o o.f.u.s.; por. również wyrok SN z dnia 29 października 1997 r., II UKN 208/97, OSNAPiUS 1998, nr 15, poz. 461).

Podsumowując, trzeba zauważyć, iż każde twierdzenie stron powinno być w sposób naturalny poparte dowodami. Niemniej przedmiotem dowodu mogą być jedynie fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy (vide art. 227 k.p.c.). Z tego też względu uzasadniona jest pewna selekcja faktów wskazywanych, jako uzasadnienie zgłaszanych wniosków dowodowych z punktu widzenia podstawy faktycznej powództwa, jak również znajdujących zastosowanie przepisów prawa materialnego. Należy również zaznaczyć, iż art. 227 k.p.c. wyznacza granicę faktów, które mogą być przedmiotem dowodu w postępowaniu cywilnym. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że ocena, czy określone fakty mają istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, zależy nie tylko od tego, jakie są to fakty, lecz także, a nawet w pierwszej kolejności, od tego, jak sformułowana i rozumiana jest norma prawna, która w rozpatrywanej sprawie została zastosowana. Dokonane ustalenia faktyczne oceniane są w aspekcie określonego przepisu prawa materialnego, który wyznacza zakres koniecznych ustaleń faktycznych i ma rozstrzygające znaczenie dla oceny, czy określone fakty, jako ewentualny przedmiot dowodu, mają wpływ na treść orzeczenia (vide postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2012 roku, II CSK 357/11, Legalis; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2011 roku, I CSK 237/10, Legalis). W tym kontekście podkreślenia wymaga, że odwołująca nie wskazała żadnych dowodów na poparcie swojego stanowiska, zaś jej żądanie stanowiło wyłącznie gołosłowną polemikę.

Ubocznie tylko wskazać należy, że kontynuowanie nauki zależy przed wszystkim od woli uprawnionego do renty (ucznia). Uprawnienie do renty rodzinnej zależy od określonych starań dziecka, występującego w roli ucznia, skoro już z treści art. 68 ust. 1 pkt 2 wzmiankowanej ustawy o emeryturach i rentach wynika, że celem nie jest nauka sama w sobie, ale jej „ukończenie”. Podkreślenia wymaga, że z różnych przyczyn nauka może być przerwana i dlatego warunkiem koniecznym zachowania prawa do renty rodzinnej nie jest ukończenie szkoły. Jednak nie można mówić o pobieraniu nauki, gdy uczeń nie podejmuje żadnych starań w kierunku przyswajania wiedzy, a status osoby uczącej się uzyskuje tylko przez „zapisanie się” do określonej szkoły.